

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Засновано у 2001 р.

Випуск 12

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МОЛОДІ

Київ 2003

УДК 159.9:316.6
ББК 65.9(4УКР)29-2я43
М43

Редакційна колегія

Головатий М. Ф., д-р політ. наук, проф. — головний редактор
Гайченко В. А., д-р біол. наук, проф. — заступник головного редактора
Корінний М. М., канд. іст. наук, доц. — відповідальний редактор
Марусєва О. А. — відповідальний секретар

Економічні науки

Захожай В. Б., д-р екон. наук, проф., Федоренко В. Г., д-р екон. наук, проф., Титова Н. А., д-р екон. наук, проф., Куценко В. І., д-р екон. наук, проф., Осокіна В. В., канд. екон. наук, проф., Онищенко В. П., д-р екон. наук, проф.

Психологічні науки

Максименко С. Д., д-р психол. наук, проф., акад. АПН, Балл Г. А., д-р психол. наук, проф., Ложкін Г. В., д-р психол. наук, проф., Коломійський Н. Л., д-р психол. наук, проф., Чуприков А. П., д-р мед. наук, проф., Бурлачук Л. Ф., д-р психол. наук, проф., чл.-кор. АПН

Соціологічні науки

Судаков В. І., д-р соціол. наук, проф., Ручка А. О., д-р філос. наук, проф., Шкляр Л. Є., д-р політ. наук, проф., Пилипенко В. Є., д-р соціол. наук, проф., Танченко В. В., д-р філос. наук, проф.

Політичні науки

Бабкіна О. В., д-р політ. наук, проф., Бебик В. М., д-р політ. наук, проф., Горбатенко В. П., д-р політ. наук, проф., Храмов В. О., д-р політ. наук, проф., Шуба О. В., д-р політ. наук, проф.

Юридичні науки

Мироненко Н. М., д-р юрид. наук, проф., Марчук В. М., д-р юрид. наук, проф., Скрипнюк О. В., д-р юрид. наук, проф., Калужний Р. А., д-р юрид. наук, проф., Бабкін В. Д., д-р юрид. наук, проф.

Менеджмент

Федулова Л. І., д-р екон. наук, проф., Гаєвський Б. А., д-р філос. наук, проф., Дахно І. І., д-р екон. наук, проф., Дмитренко Г. А., д-р екон. наук, проф., Воротіна Л. І., д-р екон. наук, проф.

*Рекомендовано Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 6 від 03.07.03)*

Міжрегіональна Академія управління персоналом.

М43 Наукові праці МАУП / Редкол.: М. Ф. Головатий (голов. ред.) та ін. — К.: МАУП, 2001. — ISBN 966-608-120-2

Вип. 12: Психологічні проблеми сучасної молоді. — 2003. — 165 с. — Бібліогр. в кінці ст.
ISBN 966-608-388-4

Розглядаються актуальні психологічні проблеми соціалізації та професійного становлення молоді. Висвітлюються психологічні проблеми девіантної поведінки молоді, а також проблеми культури і міжособистісних взаємин в юнацькому віці.

Для керівників, психологів, педагогів, студентів, а також усіх, кого цікавлять питання формування і розвитку молодого покоління.

Збірник "Наукові праці МАУП" зареєстровано Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (свідоцтво від 11.04.02 за № 6048, серія КВ) як наукове видання, у якому висвітлюються результати новітніх наукових досліджень в галузях економіки, менеджменту, політології, соціології, психології, права, матеріалів наукових конференцій.

ББК 65.9(4УКР)29-2я43

ISBN 966-608-120-2
ISBN 966-608-388-4

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2003

ЗМІСТ

Розділ 1

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ТА ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МОЛОДІ

О. В. Онуфрієва

Самопрезентація творчого потенціалу молоді 5

Д. Л. Соколовська

Толерантність і самооцінка
студентської молоді 8

С. А. Галушко

Актуальные психологические проблемы
молодых сотрудников силовых структур 12

О. Ю. Попова

Актуальні проблеми соціалізації дівчат 16

О. В. Блінова

Тривожність як прояв суперечностей
Я-концепції студентської молоді 19

Я. Ю. Колоколова

К вопросу об изучении мотивации спортивной
деятельности у молодежи 21

Р. В. Тарасюк

Психологія формування особистої кар'єри
як запорука успішного керівництва 23

О. М. Грінцова

Психологічні особливості вибору професії
студентів подвійних спеціальностей
з практичною психологією 25

С. І. Самаріна

Професійно-психологічна
підготовка вчителя музики 27

А. В. Краснощек

Особенности развития морального сознания
личности в юношеском возрасте 29

Т. В. Лалименко

Особенности развития самосознания
личности в юношеском возрасте 32

Н. В. Херсонець

Формування громадянської позиції
старшокласників (психологічний аспект) 34

Ю. В. Чуманова, С. В. Яремчук

Психологічні особливості дослідження
"Я-образу" майбутніх педагогів 37

А. М. Горкавчук

Підвищення психологічної привабливості
особистості в очах роботодавця 40

И. Жинжа

Особенности мотивов социального поведения
студентов 43

К. С. Маркин

Влияние мотивации на результаты
деятельности студентов как проблема
современной молодежи и современного
образования 46

О. О. Калініна, Л. П. Добровольська

Фаховий відбір як початковий етап професійного
становлення майбутнього педагога 48

И. Ю. Кучерова, Н. А. Козина

Особенности личности студенток-психологов 51

О. В. Жабко

Довіра в сучасному суспільстві як один
з аспектів соціалізації молоді людини 54

О. И. Балдина

Психологические проблемы профессионального
становления молодежи 56

М. В. Баров

Дослідження сучасних проблем
студентської молоді 60

Н. В. Лихошвед

Деякі аспекти розвитку особистості
в юнацькому віці 62

В. М. Сахно

Підготовка майбутнього вчителя-класовода
як умова соціалізації особистості 63

Розділ 2

ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДІ

Е. А. Лаврентьева

Психологическая помощь подросткам
с девиантным поведением 65

Е. С. Цыганкова

Проблемы формирования психофизиологических
состояний несовершеннолетних женщин
в пенитенциарной системе 72

В. І. Крижанівська Особливості профілактики адиктивної поведінки підлітків у роботі психологів-волонтерів	75	Д. М. Співак Вплив засобів масової інформації на особистісний розвиток підлітків	122
П. П. Секов Служби, сынок, как дед служил.....	77	А. В. Тарасов Вплив засобів масової інформації на формування свідомості в юнацькому віці	124
Р. І. Шигабетдінов Молодь у пенітенціарній системі	80	З. Ергашова Восприятие дружбы в ранней юности	126
В. М. Давиденко Основні психологічні фактори, що впливають на виникнення у молоді потягу до алкоголю	82	С. Толмачева Любовь как социально-психологический аспект человеческих взаимоотношений	129
Л. Н. Калинина Преступность несовершеннолетних как вид девиантного поведения	85	Е. М. Олиевская Роль социальных норм в поло-ролевом становлении личности	132
Т. Б. Величко Психологічні проблеми девіантної поведінки молоді	88	І. В. Середенко Психологічний вплив реклами на споживачів	135
Ю. А. Фесенко Особливості проявів неврозів у підлітків	90	О. В. Ливеринова Социально-психологические проблемы современной молодежи: молодежные движения и организации	137
О. А. Красноярская Потеря работы как одна из причин отклонений в поведении	94	О. В. Панасюк Роль сімейного спілкування в соціалізації особистості юнацького віку	141
В. М. Котеленець Асоціальна поведінка в ранній юності: причини, наслідки, профілактика	96	А. В. Рымаренко Направленность личности студентов и особенности социально-психологического климата студенческой группы	143
Г. Ю. Парходько Психологічні проблеми девіантної поведінки	100	О. С. Брайко Особенности восприятия фразеологизмов мужчинами и женщинами 17–18 лет	145
К. В. Чернокур Особенности корреляции аноргазмии и психорисунок	103	О. В. Егошина Роль межличностных отношений в студенческой группе	147
С. В. Шульга Шляхи профілактики тютюнопаління серед учнівської молоді	106	Ю. В. Хархели Особенности психологического противостояния вербальной манипуляции	150
О. Н. Воскобойник Психологические проблемы в девиантном поведении подростков	109	З. Й. Марценюк Динаміка уявлень студентської молоді про майбутню сім'ю	152
Розділ 3 ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ТА МІЖОСОБИСТІСНИХ ВЗАЄМИН В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ	114	М. Ю. Алексеева Любовь как синтез чувства, творчества и отношений	154
А. І. Павлюк Молодь і сучасна культура: психологічні проблеми	114	В. А. Марчук Щодо проблеми самотності в юнацькому віці	157
М. В. Мазур Міжособистісні стосунки в юнацькому віці: дружба, любов	117	В. С. Калугер Щодо питання рефлексії соціокультурної динаміки студентської молоді	158
О. О. Халік Особливості профілактичної роботи в молодіжному середовищі	119	О. В. Чура К вопросу о дружбе в юношеском возрасте	160
		Л. В. Штачихина Психологические особенности формирования чувства дружбы в возрасте 16–17 лет	163

ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРИ ТА МІЖОСОБИСТИСНИХ ВЗАЄМИН В ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

УДК 159.9

*А. І. ПАВЛЮК, студент V курсу
(Чернівецька філія МАУП)*

МОЛОДЬ І СУЧАСНА КУЛЬТУРА: ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 12, с. 114–116

У перехідний період розвитку суспільства змінюються різні сфери його життя: культура, політика, економіка тощо. Ці зміни можна назвати трансформаційними і вони здійснюються відповідно до вимог часу. Змінюються життєві стандарти, моделі поведінки і потреби. Найбільшою мірою ці зміни відбиваються на молоді. Молодь в силу свого положення і соціально-психологічних особливостей посідає особливе місце у формуванні нової культури та структури суспільства, від неї залежить подальший соціальний та науково-технічний прогрес.

Взаємозв'язок соціальних аспектів, які визначають загальну культурно-освітню ситуацію в Україні, досліджується у трьох компонентах: культура, молодь, освіта. Культура і молодь — соціальне явище, обумовлене її духовними потребами, що являють собою найвищий рівень у мотиваційній структурі суб'єкта, чітко пов'язаною з ціннісними орієнтаціями особистості. Становлення та розвиток культури відбуваються у процесі соціалізації суб'єкта, яку ми розуміємо як формування його ціннісних орієнтацій. Категорія цінності культу-

ри включає блага, норми, ідеї та уявлення людини, що визначають її ставлення до світу, суспільного життя.

Перебуваючи в умовах загальної соціальної і моральної кризи, молодь реагує на неї неоднозначно. Частина молоді активно шукає нові культурні цінності, але багато і таких, які ностальгують про загублені ідеали своїх батьків. Деякі молоді люди не бачать у сучасниках достатнього радикалізму. Таким чином, за критикою молоді сьогодення можуть стояти різні причини. Проте результат один: заниження самооцінки у молоді. Це призводить до зниження рівня культури, безвідповідальності, до прагнення уникати завдань підвищеної складності, підвищення істеричності, послаблення прагнення до самовдосконалення. Значна частина молоді демонструє байдужість до оточуючих, до потреб інших людей. Найбільш поширені серед сучасної молоді такі прояви, як агресивність, грубість, вульгарність, жорстокість, безвідповідальність. При цьому є й позитивні якості: оптимізм, розкутість, відсутність консерватизму тощо.

У настроях молоді відбуваються складні, суперечливі процеси. Посилюються загальнолюдські, гуманістичні компоненти світогляду. Молоді люди зараз набагато більше цікавляться суспільно-політичними аспектами внутрішнього життя суспільства. Характерно, що значний вплив на погляди і рівень культури справляють засоби масової інформації. Через це спостерігаються ознаки втрати певною частиною молоді моральних цінностей, симптоми негативізму. В очах молоді навіювалося значення багатьох моральних понять, наприклад бажання бути корисними людям.

На рівень культури впливають соціально-економічні і політичні чинники. Що ж маємо як наслідок цих проблем у новому тисячолітті? Це алкоголізм, наркоманія, представники сексуальних меншин і нетрадиційних поглядів на життя, ВІЛ/СНІД, захворювання, що передається статевим шляхом, і більшість причетних до цього — молодь у віці від 13 до 28 років. Теперішнє молодіжне середовище нагадує велику лабораторію, де виробляють та випробовуються життєві цінності та відносини. Рівень життя молоді різко падає, ідеалу вже давно практично не існує — прикладів безліч.

Наукові дослідження процесів соціалізації молоді дозволяють визначити загальні тенденції соціального розвитку і на їх основі — трансформацію духовних цінностей; рівень культурного розвитку. Були проведені соціологічні дослідження в ряді країн СНД, які виявили досить схожу динаміку змін ціннісних орієнтацій молоді, її життєвих пріоритетів. Орієнтація на працю, навчання, що було найбільш характерно для молодіжного середовища 80-х років, втратила свою актуальність. На перше місце нині висуваються особистісні цінності: турбота про власне здоров'я, матеріальне благополуччя, стосунки; знижується інтерес до суспільних проблем, а звідси — менше контактів із суспільством, а отже, і відсталість від рівня культури загалом. Це пояснюється втратою інтересів до діяльності політичних діячів, падінням їхнього авторитету, як наслідок, суспільні цінності в ієрархії моральних установок молодих людей стають другорядними.

Що ж є причиною зниження рівня культури у молоді? Відповідь випливає із того, що молоде покоління залишилося сам на сам із своїми проблемами. Бракує наставників, учителів, розуміння "правильного" способу ведення життя. Й. Песталоцці писав: *"Не викликає сумніву одне: якщо ми чогось потребуємо, то це добрих учителів, які прагнуть і здатні виховати молодь та керувати нею з розумінням і любов'ю так, щоб вона могла досягти мудрості життя, набратися сили і засвоїти порядок, властивий її становищу"*. Не можна залиша-

ти молодь як категорію на узбіччі; взагалі є великий сумнів щодо поняття "молодіжна культура" як окремих елемент. Ця культура існує лише в поєднанні з іншими. Навіть звертаючись до найпростішого і всеохоплюючого визначення культури, а саме — матеріальних і духовних надбань людства протягом історії його існування, не знайдено і натяку на її поділ за віком людини. Тому треба говорити не про якусь окрему молодіжну культуру, а про нашу здатність сприймати те, що ми отримали у спадок і як ми його реалізуємо.

Для піднесення рівня освіченості, культури молодого покоління треба починати з "коріння", тобто виховувати культуру спілкування. Зараз часто в розмові молоді відчувається значний відсоток лихослів'я. Можна виділити такі критерії, яких повинні дотримуватись люди при спілкуванні: правильність (дотримання мовних норм); комунікативна доцільність; точність висловлення; логічність викладення; доступність; чистота мови.

І ще одна актуальна, наболіла проблема, яка має прямий вплив на культуру молоді, — насильство в молодіжному середовищі. Ця проблема лише стає предметом широкого громадського та наукового обговорення в Україні. Поняття "насильство" тільки входить у психологічний і соціальний лексикон. При цьому дослідження, проведені недавно у США, зареєстрували близько 1 млн 36 тис. випадків поганого поводження з дітьми. З них 217560 — фізичні кривдження, 114960 — сексуальні, 507640 — занедбання. Понад 1270 дітей померли від фізичного насильства та занедбання. В Україні проблема насильства дітей ускладнюється соціально-економічною нестабільністю в суспільстві, значним майновим його розшаруванням, недоліками в організації навчально-виховного процесу в навчальних закладах, дегуманізацією освіти тощо. Ці негативні явища не дозволили поки що зменшити асоціальні прояви в поведінці, правопорушення і злочини серед молоді. Для з'ясування актуальних проблем насильства в молодіжному середовищі центром практичної психології на регіональному рівні було проведено соціологічне опитування серед молоді. За його результатами виявлено такі види насильства, що реально мають місце в Україні: моральні кривдження різного походження (45,07 % загальної кількості респондентів); сексуальні кривдження (64,47 %); психологічні (емоційне насильство в сім'ї — 41,05 %); статеві домагання (37,76 %); фізичне насильство з боку дорослих (30,46 %); невинуваті покарання батьками (20,07 %); фізичні ушкодження з боку вчителів (12,57 %); фізичний недогляд (1,32 %).

При оцінюванні ситуації виокремлено і причини насильства: неправильне виховання (44,44 %); вплив засобів масової інформації (33,84 %); вживання наркотичних речовин (24,70 %); кризові явища у суспільстві (21,57 %); наслідування поведінки дорослих (24,12 %); вживання алкоголю (18,75 %); неефективні дії правоохоронних органів (5,56 %); позбавлення впливу релігії (2,29 %). Наведені факти жахають. Тож про який рівень розвитку молодіжної культури може йтися?

Отже, можна зробити висновок, що держава недостатньо дбає про молоде покоління. Розгул вандалізму, нищення культури робиться в ім'я безроздумності, зниження моральності. Ціннісні орієнтації молоді заземлені, вільні від ідеологічної політики й спрямовані на власне індивідуальне життя. Суспільство ж, як соціальне явище, вимагає визнання особистості лише в поєднанні з потребами держави, суспільства й природи, а не як окремо існуючого індивіда. Модель успіху молоді виглядає так: досягнення матеріального достатку, збереження здоров'я, прагнення престижної посади, виділення серед оточуючих. Потреб моральної культури в молоді майже не існує. Все це потребує розробки нових підходів до організації освітньо-виховної роботи, нових методів оптимізації соціального розвитку в молодіжному середовищі. Суспільству треба зосередити зусилля на вихованні почуття власної гідності нинішнього молодого покоління.

Насамкінець хочеться запропонувати десять заповідей, які мають бути орієнтиром для формування особистості високого культурного розвитку:

- вибрати свою долю;
- досягти успіху в тому, що ти любиш;
- вносити конструктивні пропозиції до загальної справи;

- будувати стосунки з людьми на довірі;
- розвивати власні творчі здібності;
- культивувати кмітливість;
- дбати про власне здоров'я та здоров'я інших;
- не втратити віри в себе;
- намагатися мислити позитивно;
- поєднувати турботу про матеріальний аспект життя з духовним зростанням.

Література

1. Абрамова Г. С. Возрастная психология. — М., 1997. — Гл. 17.
2. Бодалев А. В. Психология о молодежи. — М., 1998.
3. Вікова психологія / За ред. Г. С. Костюка. — К., 1976.
4. Задорожний М. Г. Вікова психологія і рівень культури. — К.: Юрінком, 1999.
5. История и теория психологии. Т. 1. — Ростов н/Д: Феникс, 1996.
6. Корокудзе В. Г. Методы исследования характера. — Тбилиси, 1995.
7. Левитов К. Д. Психология характера. — М., 1995.
8. Личность и оценочные способности старшеклассников. — М., 1991.
9. Личность по возрастной и педагогической психологии / Под ред. А. И. Щербакова. — М., 1999.
10. Максименко С. Д., Соловйенко В. О. Загальна психологія. — К., 2000.
11. Психология индивидуальных различий молодежи: Тесты. — М.: Изд-во МГУ, 1991.
12. Стархов М. В. Психология характера и культуры. — Саратов, 1989.
13. Хрестоматия по возрастной и педагогической культуре. — М., 1998.
14. Эриксон Э. Идентичность: юность. — М., 1996.